

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) เพื่อศึกษาผลของการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ต่อความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้าที่กลับเป็นซ้ำ โดยศึกษาในผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้าที่กลับเป็นซ้ำที่เข้ารับการรักษาแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาเป็นผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้าที่กลับเป็นซ้ำ เข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนสิงหาคม 2553

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ ผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้าที่กลับเป็นซ้ำ และเข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลสวนปรุง ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนสิงหาคม 2553 โดยใช้วิธีในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการเปิดตารางอำนาจในการทดสอบ (power analysis) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 0.05 ใช้อำนาจการทดสอบ (power analysis) 0.8 และคำนวณอิทธิพลตัวอย่างเท่ากับ 0.35 ซึ่งได้คำนวณจากการศึกษาผลของตัวแบบสัญลักษณ์ต่อความร่วมมือในการรักษาด้วยยาในผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้าของพาขวัญ บุญประสาร (2550) จากการเปิดตาราง Eta - squared และขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 18 คน ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ จำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 10 คน กลุ่มควบคุม 10 คน เพื่อเพิ่มอำนาจในการทดสอบทางสถิติ และป้องกันความเสี่ยงจากการที่กลุ่มตัวอย่างถอนตัวจากการเข้าร่วมการศึกษา โดยกำหนดคุณสมบัติแบบเฉพาะเจาะจงของกลุ่ม ตัวอย่างดังนี้

1. เป็นผู้ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคซึมเศร้าที่กลับเป็นซ้ำ (F33.x)
2. ผลของการตรวจสอบสมรรถภาพสมองของผู้ที่เป็นโรคจิตเภท โดยใช้แบบทดสอบการตรวจหาภาวะความพิการทางสมอง (Mini - Mental State Examination: MMSE) (กรมสุขภาพจิต, 2545) มีคะแนนสูงกว่า 21 คะแนนขึ้นไป เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเรียนรู้จากตัวแบบได้
3. มีประวัติขาดยา หรือรับประทานยาไม่ต่อเนื่อง จากการบันทึกในแฟ้มประวัติ

4. อ่านออกเขียนได้

5. ยินดีเข้าร่วมการศึกษาในครั้งนี้ครบทุกขั้นตอน/ตลอดการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 1 คน และกลุ่มควบคุม 1 คน ได้ถอนตัวจากเข้าร่วมการศึกษา ทำให้มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 18 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 9 คน และกลุ่มควบคุม 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้าที่กลับเป็นซ้ำ ประกอบด้วย

ข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ความเพียงพอของรายได้ ระยะเวลาการเจ็บป่วย และระยะเวลาในการรับประทานยาโรคซึมเศร้า

2. แบบสัมภาษณ์ความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้าที่กลับเป็นซ้ำ ใช้แบบสัมภาษณ์ความร่วมมือในการรักษาด้วยยาของ (รัชนก สิทธิโชติวงษ์, 2550) ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับการใช้ยา ความถูกต้อง และความสม่ำเสมอของการรับประทานยา รวม 5 ข้อ เป็นการวัดแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ หมายถึง ผู้ป่วยมีพฤติกรรมนั้นประมาณ 5-7 วันใน 1 สัปดาห์

ปฏิบัติบ่อยครั้ง หมายถึง ผู้ป่วยมีพฤติกรรมนั้นประมาณ 3-4 วันใน 1 สัปดาห์

ปฏิบัติบางครั้ง หมายถึง ผู้ป่วยมีพฤติกรรมนั้นประมาณ 1-2 วันใน 1 สัปดาห์

ปฏิบัตินานๆ ครั้ง หมายถึง ผู้ป่วยมีพฤติกรรมนั้นประมาณ 1-3 ครั้งใน 1 เดือน

ไม่เคยปฏิบัติ หมายถึง ผู้ป่วยไม่เคยมีพฤติกรรมเลย

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อความที่มีความหมายเชิงบวก	ตอบ ปฏิบัติเป็นประจำ ให้	5 คะแนน
	ตอบ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ให้	4 คะแนน
	ตอบ ปฏิบัติบางครั้ง ให้	3 คะแนน
	ตอบ ปฏิบัตินานๆ ครั้ง ให้	2 คะแนน
	ตอบ ไม่เคยปฏิบัติ ให้	1 คะแนน
ข้อความที่มีความหมายเชิงลบ	ตอบ ปฏิบัติเป็นประจำ ให้	1 คะแนน
	ตอบ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ให้	2 คะแนน

ตอบ ปฏิบัติบางครั้ง ให้	3 คะแนน
ตอบ ปฏิบัตินานๆครั้ง ให้	4 คะแนน
ตอบ ไม่เคยปฏิบัติ ให้	5 คะแนน

กำหนดเกณฑ์การคิดคะแนนเพื่อเป็นค่าตัวแทน โดยนำคะแนนแต่ละข้อมารวมกันหารด้วยจำนวนข้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเป็นวิธีทัศนัต์แบบสัญลักษณ์ของกาญจนา ฐะสุขวรรณุช กิตสัมบันท์ และคาราวรรณ ต๊ะปิ่นตา ได้ดัดแปลงมาจากพาขวัญ บุญประสาร (2550) ซึ่งสร้างขึ้นตามขั้นตอนการสร้างแบบสัญลักษณ์อย่างเป็นระบบ โดยใช้ทฤษฎีปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1986) ในการสร้างแบบสัญลักษณ์ เป็นการเล่าเรื่องราวชีวิตของตัวละครที่เป็นโรคซึมเศร้าจำนวน 3 เรื่อง เนื้อหาประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับโรคซึมเศร้า ผลกระทบที่เกิดจากโรคซึมเศร้า วิธีการปฏิบัติตนของผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้า ผลจากการรักษาด้วยยารักษาโรคซึมเศร้า ผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ยา และแนวทางการแก้ไข ความสำคัญของการรับประทานยา ครอบตามแผนการรักษา และผลกระทบจากการไม่ให้ความร่วมมือในการรักษาด้วยยา โดยผู้ศึกษาได้ดัดแปลงในส่วนของผลจากการรักษาด้วยยารักษาโรคซึมเศร้า ผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ยา และแนวทางการแก้ไข

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. การหาความตรงเนื้อหาของแบบสำรวจ (validity) ผู้ศึกษานำแบบสัมภาษณ์ความร่วมมือในการรักษาด้วยยาสแตตินของรัชนก สิทธิโชติวงษ์ (2550) ซึ่งได้ปรับในส่วนชื่อยาเป็น ยาอะมิทิบไทลีน และยาฟลูออกซิทีน แต่ไม่มีการปรับเนื้อหาในข้อคำถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่าน มีค่าดัชนีความตรงทางด้านเนื้อหาเท่ากับ .71 มาใช้ โดยไม่ได้ดัดแปลงเนื้อหา

2. การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) ผู้ศึกษาได้นำแบบสัมภาษณ์ความร่วมมือในการรักษาด้วยยาสแตตินของรัชนก สิทธิโชติวงษ์ (2550) ซึ่งได้ปรับในส่วนชื่อยาจากยาสแตตินเป็นยาอะมิทิบไทลีน และยาฟลูออกซิทีน แต่ไม่มีการปรับเนื้อหาในข้อคำถาม ไปทดลองหาความเชื่อมั่นด้านความสอดคล้องภายใน ในผู้ป่วยที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้าที่กลับเป็นซ้ำ ที่เข้ารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลพญาเม็งราย

จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 ราย และนำแบบสอบถามที่ได้ไปคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (KR-21) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองวิธีทัศนัต์ตัวแบบสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นตัวแบบถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ ผ่านวิธีทัศนัต์ประกอบเสียง และการบรรยาย ซึ่งสร้างบนพื้นฐานทฤษฎีทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1986) เนื้อหาของวิธีทัศนัต์ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับโรคซึมเศร้า ผลกระทบที่เกิดจากโรคซึมเศร้า ผลจากการรักษาด้วยยารักษาโรคซึมเศร้า ผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ยารักษาโรคซึมเศร้า และแนวทางการแก้ไขผลข้างเคียงที่เกิดจากการใช้ยารักษาโรคซึมเศร้า ความสำคัญของการรับประทานยาครบตามแผนการรักษา และผลกระทบจากการไม่ให้ความร่วมมือในการรักษาด้วยยา ผู้ศึกษานำสคริปต์ตัวแบบสัญลักษณ์ที่ผู้ศึกษาได้ดัดแปลงในเรื่องผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ยารักษาโรคซึมเศร้า และแนวทางการแก้ไขผลข้างเคียงที่เกิดจากการใช้ยารักษาโรคซึมเศร้า ตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย จิตแพทย์ จำนวน 1 ท่าน พยาบาลวิชาชีพผู้มีประสบการณ์ในการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวช 2 ท่าน หลังจากนั้นผู้ศึกษานำมาแก้ไขปรับปรุงร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาตามข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนการถ่ายทำตัวแบบ แล้วจึงได้ปรับปรุงวิธีทัศนัต์ตัวแบบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการผลิตสื่อโทรทัศน์ และนำไปทดลองใช้ในกระบวนวิชา 556732 : การฝึกปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชขั้นสูงในกลุ่มเลือกสรรกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 ราย เพื่อประเมินความเหมาะสมของเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา ความง่ายต่อการเข้าใจพฤติกรรมของตัวแบบ และนำมาทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่โรงพยาบาลพญาเม็งราย จำนวน 10 ราย ก่อนนำไปใช้จริง

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้รับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งผู้ศึกษาเป็นผู้ดำเนินการโปรแกรม และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยจะคำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัย และให้การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างด้วยการแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาให้แก่กลุ่มตัวอย่าง และสอบถามความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมการศึกษา กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าร่วมหรือปฏิเสธที่จะไม่เข้าร่วมการศึกษาก็ได้ และขณะเข้าร่วมการศึกษา กลุ่มตัวอย่างสามารถยกเลิกการให้ข้อมูลในระหว่างการศึกษาได้ โดยจะไม่มีผลเสียใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่างและการบำบัดรักษา เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมการศึกษาจึงให้ลงชื่อไว้เป็น

ลายลักษณ์อักษร และให้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาจะเสนอเป็นภาพรวมเพื่อใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ศึกษาทำหนังสือผ่านคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลพญาเม็งราย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาขออนุญาตทดสอบเครื่องมือ และผู้อำนวยการโรงพยาบาลสวนปรุง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาและเก็บข้อมูล
2. เมื่อได้รับการอนุมัติจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลสวนปรุง ผู้ศึกษาเข้าพบหัวหน้ากลุ่มการพยาบาล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษา และขอความร่วมมือในการดำเนินการศึกษาตามแผนที่วางไว้
3. พิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมโครงการศึกษา โดยชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงการเข้าร่วมการรักษาที่จะเป็นไปตามความสมัครใจโดยให้อ่านเอกสารยินยอม และเซ็นชื่อให้ความยินยอมในการเข้าร่วมการศึกษา ซึ่งจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้เข้าร่วมศึกษา หรือไม่มีผลต่อการรักษาแต่อย่างใด ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ และนำเสนอในรูปผลของการรักษาโดยรวมเท่านั้น
4. การดำเนินการทดลองต่อกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาดำเนินขั้นตอนดังนี้
  1. จัดเตรียมสถานที่เป็นห้องประชุมกลุ่ม ไม่มีบุคคลเดินผ่าน ไม่มีเสียงดังรบกวนอากาศถ่ายเทสะดวก เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกผ่อนคลาย มีสมาธิพร้อมคู่มือทัศน
  2. ผู้ศึกษาชี้แจงกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ เกี่ยวกับชื่อเรื่องระยะเวลาการนำเสนอ และการขอความร่วมมือในการไม่เปิดเผยเนื้อหาต่อผู้อื่นอย่างเคร่งครัด จนกว่าการศึกษาจะสิ้นสุดลง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่น่าเชื่อถือ
  3. ให้กลุ่มตัวอย่างคู่มือทัศน ครั้งละ 3 เรื่อง เป็นรายบุคคล โดยดูห่างกัน 7 วัน จำนวน 3 ครั้ง
  4. หลังผู้ป่วยได้รับประทานยาครบ 1 เดือน ติดตามกลุ่มตัวอย่างทำแบบสัมภาษณ์ความร่วมมือในการรักษาด้วยยา โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบตามที่พฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างได้ปฏิบัติในระยะเวลา 1 เดือนที่ผ่านมา
  5. ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW (Statistical Package for the Social Science for Windows) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล นำมาแจกแจงความถี่ คำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์การกระจายของข้อมูล โดยใช้สถิติทดสอบโคโมโกรอฟสมอร์นอฟ (Kolmogorov - Smirnov test) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 พบว่าข้อมูลมีการกระจายเป็นโค้งปกติ
3. วิเคราะห์ความแตกต่างความร่วมมือในการรักษาด้วยระยะเวลาก่อนทดลอง และ ระยะเวลาหลังการทดลองของกลุ่มเดียวกัน โดยสถิติทดสอบค่าที ชนิด 2 กลุ่มสัมพันธ์กัน (t-test Dependent)
4. วิเคราะห์ความแตกต่างความร่วมมือในการรักษาด้วยระยะเวลาก่อนทดลอง และ ระยะเวลาหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง โดยสถิติทดสอบค่าทีชนิด 2 กลุ่มอิสระต่อกัน (t-test Independent)